

Н. Г. Кравчук

Кути

КУТИ – селище міського типу Косівського району [Івано-Франківської області](#). Знаходиться на лівому березі р. *Черемош* (притока *Пруту*, бас. [Дунаю](#)), за 120 км від обл. центру, за 10 км від райцентру та за 2 км від залізнич. ст. Вижниця (на правому березі Черемоша, Чернів. обл.). Територіально «продовженням» К. з пн.-зх. боку є с. Старі Кути. Пл. К. 4,96 км². За переписом насел. 2001, у К. проживала 4321 особа (складає 92 % до 1989); станом на 2015 – 4055 осіб; переважно українці. Нині у Старих Кутах мешкає бл. 5,2 тис. осіб. 1930 тут виявлено залишки городища 10–13 ст. Перша писемна згадка про с. Старі Кути датується 1448, про К. – 1478. За однією з версій, село отримало назву через геогр. розташування – в куті між Карпатами та Черемошем. На 1565 К. і Старі Кути входили до складу Снятин. староства польс. королів. маєтків. На той час працювали млин і солеварня. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького, русі опришків (на околицях діяли загони О. Довбуша, В. Баюрака). 1621–24 та 1673 К. зазнали турец. нападів. Наприкінці 17 – на поч. 18 ст. тут проходив кордон між Польщею та Туреччиною. 1715 Й. Потоцький надав К. Магдебур. право та дозвіл на проведення тричі на рік ярмарків, двічі на тиждень – базарів. У цей період виділено в окрему адм. одиницю Старі Кути. У 1-й пол. 18 ст. почали формуватися вірм. і євр. громади. 1768–72 – у зоні військ. дій загонів Барської конфедерації. Після 1-го поділу Польщі 1772 – у складі Австрії (від 1867 – Австро-Угорщина). У 1770-х рр. прибули перші нім. поселенці. 1897 засн. філію товариства «Просвіта». Під час 1-ї світової війни 1916 місто майже наполовину зруйноване. 1768 було 360 будинків, проживали 165 укр. і польс., 70 вірм. та 124 євр. родини; 1786 – 458 будинків, 2787 жит.; 1900 – 6689 жит.; 1916 – 3 тис. жит. Після розпаду Австро-Угорщини 1918 – у складі ЗУНР. Від 1919 – у складі Польщі, від 1939 – УРСР. На околицях міста діяв загін УГА. Улітку 1920 він увійшов до К. і роззброїв польс. жандармів, згодом перейшов на Закарпаття на тер. Чехо-Словаччини. Від 1940 – смт. 1940–57 – райцентр. До 2-ї світової війни українці складали 28 %, поляки – 18 %, вірмени – 7 %, євреї – 47 %. Від 1 липня 1941 до 26 червня 1944 – під нім.-фашист. окупацією (до серпня 1941 К. контролювали румун. війська). Нацисти вбили понад 2 тис. євреїв. До серед. 1950-х рр. діяло підпілля ОУН–УПА. 1945 у К. страчено 3-х вояків УПА. К. згадуються у Кресовій книзі справедливих. 1946 до смт переселено групу укр. вигнанців із Лемківщини та Надсяння. 1959 мешкали бл. 3,3 тис., 1970 – 4,1 тис., 1979 – 4,3 тис. осіб. 1967 створ. лісокомбінат, на якому до 1990-х рр. працювали бл. 1,5 тис. осіб. Тут здавна розвивають нар. художні

промисли: гончарство, килимарство, оброблення дерева та шкіри, писанкарство. У К. – 2 заг.-осв. школи, 2 дитсадки, ПТУ; Нар. дім, 2 б-ки, школа мистецтв, [Кутський краєзнавчий музей](#); лікарня, протитуберкульоз. диспансер, дерматол. відділ рай. лікарні; відділ. ошад. банку. Пам'ятка природи – Дубовий гай. Функціонують нар. чол. капела «Черемош» і нар. театр. Пам'ятки архітектури: ратуша (кін. 18 ст.), костел св. Антонія (1772), церква Пресвятої Трійці з дзвіницею (1833), костел Св. серця Ісуса (1908). Діють реліг. громади УГКЦ, УАПЦ, РКЦ. Встановлено пам'ятники Т. Шевченку, воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни, борцям за незалежність України. Серед видат. уродженців – фахівець у галузі нафтогазовидобування, чл.-кор. НАНУ [Д. Єгер](#); майстер худож. кераміки [О. Вербівський](#); композитор, нар. арт. України [Л. Дутковський](#), артистка, хормейстер [Л. Крушельницька](#). З К. пов'язані життя та діяльність письменниці [Віри Вовк](#), етнографа [Б. Заклинського](#), художника [Ю. Панькевича](#). Тут бували В. Гнатюк, М. Драгоманов, О. Кобилянська, М. Коцюбинський, Лесь Мартович, В. Стефаник, Леся Українка, І. Франко, Г. Хоткевич, Марко Черемшина.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Німець О. Кути: сторінки з історії містечка. 1998;
2. Його ж. Кути над Черемошем. 2011 (обидва – Косів).

Бібліографічний опис:

Кути / Н. Г. Кравчук// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-52156>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).